

Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (plēnumš)

2018. gada 10. decembrī*

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – LES 50. pants – Dalībvalsts paziņojums par savu nodomu izstāties no Eiropas Savienības – Paziņojuma sekas – Tiesības vienpusēji atsaukt paziņojumu – Nosacījumi

Lietā C-621/18

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Court of Session, Inner House, First Division (Scotland)* (Skotijas Augstā tiesa, Apelācijas palāta, Pirmā nodaļa, Apvienotā Karaliste) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2018. gada 3. oktobrī un kas Tiesā registrēts tajā pašā dienā, tiesvedībā

Andy Wightman,

Ross Greer,

Alyn Smith,

David Martin,

Catherine Stihler,

Jolyon Maugham,

Joanna Cherry

pret

Secretary of State for Exiting the European Union,

piedaloties:

Chris Leslie,

Tom Brake,

TIESA (plēnumš)

šādā sastāvā: priekšsēdētājs K. Lēnartss [*K. Lenaerts*], priekšsēdētāja vietniece R. Silva de Lapuerta [*R. Silva de Lapuerta*], palātu priekšsēdētāji Ž. K. Bonišo [*J.-C. Bonichot*], A. Arabadžijevs [*A. Arabadjiev*], A. Prehala [*A. Prechal*], M. Vilars [*M. Vilaras*], J. Regans [*E. Regan*], T. fon Danvics [*T. von Danwitz*], K. Toadere [*C. Toader*], F. Biltšens [*F. Biltgen*], K. Jirimēe [*K. Jürimäe*] un

* Tiesvedības valoda – angļu.

K. Likurģs [C. Lycourģos] un tiesneģi A. Ross [A. Rosas], E. Juhāss [E. Juhász], M. Ilesičs [M. Ilešič], J. Malenovskis [J. Malenovský], L. Bejs Larsens [L. Bay Larsen], M. Safjans [M. Saffjan], D. Švābi [D. Šváby], K. G. Fernlunds [C. G. Fernlund] (referents), K. Vajda [C. Vajda] un S. Rodins [S. Rodin], P. G. Švirebs [P. G. Xuereb], N. Pisarra [N. Pičarra] un L. S. Rosi [L. S. Rossi],

ģenerāladvokāts: M. Kampos Sančess-Bordona [M. Campos Sánchez-Bordona],

sekretāre: L. Hjūleta [L. Hewlett], galvenā administratore,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2018. gada 27. novembra tiesas sēdi,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

- A. Wightman, R. Greer, A. Smith, D. Martin, C. Stihler, J. Maugham un J. Cherry vārdā – A. O'Neill, QC, M. Lester, QC, D. Welsh, advokāts, P. Eeckhout, tiesību profesors, un E. Motion, solicitor,
- C. Leslie un T. Brake vārdā – M. Ross, QC, G. Facenna, QC, A. Howard, barrister, S. Donnelly, advokāts, J. Jack un M. J. Halford, solicitors,
- Apvienotās Karalistes valdības vārdā – S. Brandon un C. Brodie, pārstāvji, kuriem palīdz R^t Hon. Lord Keen of Elie, QC, un T. de la Mare, QC,
- Eiropas Savienības Padomes vārdā – H. Legal un J.-B. Laignelot, kā arī J. Ciantar, pārstāvji,
- Eiropas Komisijas vārdā – L. Romero Requena un F. Erlbacher, kā arī K. Banks, pārstāvji,

noklausijusies ģenerāladvokāta secinājumus 2018. gada 4. decembra tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- 1 Lūģums sniegt prejudiciālu nolēmumu attiecas uz LES 50. panta interpretāciju.
- 2 Šis lūģums ir iesnieģts tiesvedībā starp Andy Wightman, Ross Greer, Alyn Smith, David Martin, Catherine Stihler, Jolyon Maugham un Joanna Cherry, no vienas puses, un Secretary of State for Exiting the European Union (Valsts sekretārs izstāģšanās no Eiropas Savienības jautāģumos, Apvienotā Karaliste), no otras puses, par iespēģu atsaukt paziģojumu par Lielbritāģijas Apvienotās Karalistes un Ziemeģģirģijas nodomu izstāģties no Eiropas Savienības.

Atbilstošās tiesģbu normas

Starptautiskās tiesģbas

- 3 1969. gada 23. maiģa Vģnes Konvencģjas par starptautisko lģģumu tiesģbām (*Recueil des traités des Nations unies*, 1155. sēģjums, 331. lpp.), 65., 67. un 68. pantā ir paredģģts:

“65. pants. Procedģra attieģībā uz lģģuma spēkā neesamģbu, tā darbģbas pārtraukģģanu, izstāģģanos no tā vai tā darbģbas apturēģģanu

1. Dalībniekam, kurš saskaņā ar doto Konvenciju atsaucas uz tā piekrišanas trūkumu līguma saistošajam raksturam vai uz pamatu, lai apstrīdētu līguma spēkā esamību, pārtraucot tā darbību, izstājoties no tā vai apturot tā darbību, jāpaziņo par to citiem dalībniekiem. Paziņojumā jānorāda pasākumi, kurus paredzēts veikt attiecībā uz līgumu, kā arī to pamatojums.

2. Ja pēc noteikta perioda izbeigšanās, kas, izņemot īpaši steidzamus gadījumus, ir ne mazāks par trim mēnešiem no paziņojuma saņemšanas brīža, neviens no dalībniekiem nav izteicis iebildumus, tad dalībnieks, kas nosūtījis paziņojumu, ir tiesīgs saskaņā ar 67. pantā noteikto kārtību veikt paredzētos pasākumus.

3. Ja tomēr ir izteikts kāds iebildums no jebkura cita dalībnieka puses, tad dalībnieki cenšas sasniegt noregulējumu saskaņā ar Apvienoto Nāciju Organizācijas Statūtu 33. pantu.

[..]

67. pants. Instrumenti par līguma spēkā neesamības pasludināšanu, tā darbības pārtraukšanu, izstāšanos no tā vai tā darbības apturēšanu

1. Paziņojums atbilstoši 65. panta pirmajai daļai veicams rakstveidā.

2. Jebkurš lēmums, kura mērķis ir pasludināt līgumu par spēkā neesošu, pārtraukt tā darbību, izstāties no tā vai apturēt tā darbību saskaņā ar līguma noteikumiem vai 65. panta otro vai trešo daļu tiek izstrādāts kā instruments, kas nododams dalībniekiem. Ja attiecīgo instrumentu nav parakstījis valsts vadītājs, valdības vadītājs vai ārlietu ministrs, tad valsts pārstāvis, kas nodod instrumentu, var tikt aicināts uzrādīt pilnvaru.

68. pants. 65. un 67. pantā paredzēto paziņojumu un instrumentu atsaukšana

Paziņojums vai instruments, kas paredzēts 65. un 67. pantā, var tikt atsaukts jebkurā brīdī pirms tā stāšanās spēkā.”

Savienības tiesības

4 Atbilstoši LES 1. panta otrajai daļai šis līgums ir jauna pakāpe, veidojot vēl ciešāku Eiropas tautu savienību, kur lēmumu pieņemšana ir cik iespējams atklāta un cik iespējams tuvināta pilsoņiem.

5 LES 2. pantā ir noteikts:

“Savienība ir dibināta, pamatojoties uz vērtībām, kas respektē cilvēka cieņu, brīvību, demokrātiju, vienlīdzību, tiesiskumu un cilvēktiesības, tostarp minoritāšu tiesības. Šīs vērtības dalībvalstīm ir kopīgas sabiedrībā, kur valda plurālisms, tolerance, taisnīgums, solidaritāte un kur nav diskriminācijas, kā arī valda sieviešu un vīriešu līdztiesība.”

6 Atbilstoši LES 50. pantam:

“1. Jebkura dalībvalsts var nolemt izstāties no Savienības saskaņā ar savām konstitucionālajām prasībām.

2. Dalībvalsts, kura nolemj izstāties, par savu nodomu paziņo Eiropadomei. Ievērojot Eiropadomes paustās nostādnes, Savienība risina sarunas un noslēdz līgumu ar šo valsti, nosakot tās izstāšanās kārtību un ņemot vērā tās turpmākās attiecības ar Savienību. Par šo līgumu veic sarunas saskaņā ar [LESD] 218. panta 3. punktu. To noslēdz Padome ar kvalificētu balsu vairākumu, saņemusi Eiropas Parlamenta piekrišanu.

3. Līgumi attiecīgai valstij vairs nav saistoši no dienas, kad stājas spēkā izstāšanās līgums, vai, ja tāds nav noslēgts, divus gadus pēc 2. punktā minētā paziņojuma, ja vien Eiropadome, vienojoties ar attiecīgo dalībvalsti, vienprātīgi nenolemj šo laikposmu pagarināt.

4. Piemērojot 2. un 3. punktu, Eiropadomes vai Padomes loceklis no tās dalībvalsts, kura izstājas, nepiedalās nedz Eiropadomes vai Padomes pārrunās, nedz lēmumu pieņemšanā attiecībā uz šo valsti.

Minēto locekļu kvalificēto balsu vairākumu nosaka saskaņā ar [LESD] 238. panta 3. punkta b) apakšpunktu.

5. Ja valsts, kura ir izstājusies no Savienības, lūdz atkārtotu pievienošanos, uz tās lūgumu attiecas 49. pantā minētā procedūra.”

Apvienotās Karalistes tiesības

7 *European Union (Notification of Withdrawal) Act 2017* (2017. gada Likums par Eiropas Savienību (Paziņojums par izstāšanos)) ir noteikts:

“[..]

1. Kompetence paziņot par izstāšanos no [Savienības]:

- (1) Premjerministrs atbilstoši LES 50. panta 2. punktam var paziņot Apvienotās Karalistes nodomu izstāties no [Savienības].
- (2) Šī panta noteikumi ir spēkā, neraugoties uz jebkuru citu tiesību normu, kas ir ietverta *European Communities Act 1972* [(1972. gada Eiropas Kopienu likumā)] vai izriet no tā, vai jebkuru citu likumdošanas aktu.

[..]”

8 *European Union (Withdrawal) Act 2018* (2018. gada Likums par Eiropas Savienību (Izstāšanās)), kas pasludināts 2018. gada 26. jūnijā, 13. pantā ir noteikts:

“(1) Izstāšanās līgums var tikt ratificēts vienīgi, ja:

- a) valdības ministrs ir iesniedzis katrā Parlamenta palātā:
  - i) paziņojumu, ka ir panākta politiskā vienošanās;
  - ii) sarunu ceļā panāktā izstāšanās līguma kopiju un
  - iii) turpmāko attiecību regulējuma kopiju;
- b) pēc valdības ministra ierosinājuma *House of Commons* [(Pārstāvju palāta)] ar rezolūciju ir apstiprinājusi sarunu ceļā panākto izstāšanās līgumu un turpmāko attiecību regulējumu;
- c) valdības ministrs ir iesniedzis ierosinājumu *House of Lords* [(Lordu palāta)] ņemt vērā sarunu ceļā panākto izstāšanās līgumu un turpmāko attiecību regulējumu, un
  - i) Lordu palāta ir apspriedusi šo ierosinājumu vai
  - ii) Lordu palāta nav pabeigusi debates par šo ierosinājumu līdz Lordu palātas piecu dienu sesijas beigām, skaitot no Lordu palātas sesijas pirmās dienas pēc dienas, kad Pārstāvju palātā ir pieņemta b) apakšpunktā minētā rezolūcija,

un

d) Parlaments ir pieņēmis likumu, kas ietver izstāšanās līguma īstenošanas noteikumus.

(2) Cik vien iespējams, valdības ministram ir jāveic nepieciešamie pasākumi, lai Pārstāvju palāta apspriestu un nobalsotu jautājumā par 1. punkta b) apakšpunktā minēto ierosinājumu, pirms Eiropas Parlaments nolemj, vai tas piekrīt, lai izstāšanās līgums tiktu noslēgts [Savienības] vārdā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību 50. panta 2. punktu.

[..]”

Pamatlieta un prejudiciālais jautājums

- 9 2016. gada 23. jūnija referendumā Apvienotajā Karalistē vairākums nobalsoja par šīs dalībvalsts izstāšanos no Eiropas Savienības. *Prime Minister* (premjerministrs, Apvienotā Karaliste), kas šim nolūkam ir pilnvarots ar 2017. gada Likumu par Eiropas Savienību (paziņojums par izstāšanos), 2017. gada 29. martā Eiropadomei paziņoja par Apvienotās Karalistes nodomu izstāties no Savienības saskaņā ar LES 50. pantu.
- 10 2017. gada 19. decembrī prasītāji pamatlietā, starp kuriem ir *Parliament of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland* (Lielbritānijas un Ziemeļirijas Apvienotās Karalistes parlaments, turpmāk tekstā – “Apvienotās Karalistes parlaments”) deputāts, divi *Scottish Parliament* (Skotijas parlaments, Apvienotā Karaliste) deputāti un trīs Eiropas Parlamenta deputāti, vērsās *Court of Session (Scotland)* (Skotijas Augstā tiesa, Apvienotā Karaliste) ar pieteikumu par tiesas kontroles veikšanu (*judicial review*), lūdzot taisīt deklarējošu spriedumu (*declarator*), lai precizētu, vai, kad un kā šis paziņojums varētu tikt vienpusēji atsaukts. Šie prasītāji, kuru atbalstam lietā ir iestājušies divi citi Apvienotās Karalistes parlamenta deputāti, vēlas zināt, vai LES 50. pantā minēto paziņojumu var vienpusēji atsaukt pirms šajā pantā paredzētā divu gadu termiņa beigām tādējādi, ka, ja Apvienotās Karalistes paziņojums tiktu atsaukts, šī dalībvalsts paliktu Savienībā. Viņi aicināja *Court of Session (Scotland)* (Skotijas Augstā tiesa) uzdot Tiesai prejudiciālu jautājumu par šo priekšmetu. Kā aizstāvības argumentus valsts sekretārs, kurš ir atbildīgs par izstāšanos no Eiropas Savienības, norāda, ka jautājums ir hipotētisks un akadēmisks, ņemot vērā Apvienotās Karalistes valdības pausto nostāju, ka paziņojums netikšot atsaukts.
- 11 Ar 2018. gada 8. jūnija lēmumu *Lord Ordinary* (pirmās instances tiesnesis, Apvienotā Karaliste) atteicās vērsties Tiesā un noraidīja pieteikumu par tiesas kontroles veikšanu, motivējot ar to, ka, pirmkārt, jautājums ir hipotētisks, ņemot vērā Apvienotās Karalistes nostāju, un fakti, uz kuru pamata Tiesai tiktu uzdoti jautājumi, nevarot pārlicinoši tikt konstatēti, un, otrkārt, ka jautājums attiecas uz parlamentāro suverenitāti un neietilpst valsts tiesas kompetencē.
- 12 Prasītāji pamatlietā par šo nolēmumu iesniedza apelācijas sūdzību iesniedzējtiesā.
- 13 Iesniedzējtiesa uzsver, ka saskaņā ar 2018. gada Likuma par Eiropas Savienību (Izstāšanās) 13. pantu Apvienotās Karalistes parlamenta piekrišana ir jāsaņem par šādu sarunu, kas atbilstoši LES 50. pantam notikušas starp Apvienoto Karalisti un Savienību, iznākumu. Konkrēti, izstāšanās līgums var tikt ratificēts vienīgi tad, ja tas kopā ar Apvienotās Karalistes un Savienības turpmāko attiecību regulējumu pēc apspriešanas Lordu palātā ir apstiprināts ar Pārstāvju palātas rezolūciju. Ja šādas piekrišanas nav, Apvienotās Karalistes valdībai ir jānorāda plāns, kuru tā paredz īstenot. Ja premjerministrs pirms 2019. gada 21. janvāra norāda, ka nekāds līgums principā nevar tikt noslēgts, šai valdībai vēlreiz ir jānorāda, ko tā piedāvā darīt, un šis priekšlikums ir jāiesniedz abām Apvienotās Karalistes palātām.
- 14 Iesniedzējtiesa norāda – ja eventuālais līgums starp Apvienoto Karalisti un Savienību netiek apstiprināts un ja nav vienošanās ne par ko citu, tad no 2019. gada 29. marta uz šo dalībvalsti vairs neattieksies Līgumi un šī dalībvalsts šajā datumā automātiski izstāsies no Savienības.
- 15 Ar 2018. gada 21. septembra rīkojumu iesniedzējtiesa apmierināja apelācijas sūdzību par *Lord Ordinary* (pirmās instances tiesnesis) nolēmumu un apmierināja prasītāju pamatlietā pieteikumu iesniegt lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu saskaņā ar LESD 267. pantu. Iesniedzējtiesa uzskata, ka nav nedz akadēmiski, nedz pāragri uzdot Tiesai jautājumu, vai dalībvalsts ir tiesīga vienpusēji atsaukt atbilstoši LES 50. panta 2. punktam veikto paziņojumu un palikt Savienībā. Šī tiesa uzskata, ka pastāv šaubas par šo jautājumu un Tiesas atbilde izskaidrotu Pārstāvju palātas deputātiem pieejamās iespējas, kad viņiem būs jālemj par eventuālo līgumu starp Apvienoto Karalisti un Savienību. Konkrēti, šāda atbilde

tiem ļautu uzzināt, vai pastāv nevis divas, bet gan trīs iespējas, proti, izstāšanās no Savienības bez līguma, izstāšanās no Savienības ar līgumu, kurš tiem būtu iesniegts, vai paziņojuma par nodomu izstāties atsaukšana un Apvienotās Karalistes palikšana Savienībā.

- 16 Šādos apstākļos *Court of Session, Inner House, First Division (Scotland)* (Skotijas Augstā tiesa, Apelācijas palāta, Pirmā nodaļa, Apvienotā Karaliste) nolēma apturēt tiesvedību un uzdeva Tiesai šādu prejudiciālu jautājumu:

“Ja dalībvalsts atbilstoši Līguma par Eiropas Savienību 50. pantam ir paziņojusi Eiropadomei savu nodomu izstāties no Eiropas Savienības, vai Savienības tiesības atļauj paziņojumu iesniegušajai dalībvalstij vienpusēji atsaukt šo paziņojumu, un ja tas tā ir, kādi ir nosacījumi un kādas ir sekas dalībvalsts palikšanai Eiropas Savienībā?”

- 17 Apvienotās Karalistes valdība lūdza iesniedzējtiesai atļauju pārsūdzēt šī sprieduma 15. punktā minēto 2018. gada 21. septembra rīkojumu un 2018. gada 3. oktobra rīkojumu, ar kuru šī tiesa iesniedza šo lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu. Tā kā šis lūgums tika noraidīts ar 2018. gada 8. novembra nolēmumu, šī valdība lūdza *Supreme Court of the United Kingdom* (Apvienotās Karalistes Augstākā tiesa) atļauju pārsūdzēt šos abus rīkojumus. Šī atļauja tai tika atteikta ar *Supreme Court of the United Kingdom* (Apvienotās Karalistes Augstākā tiesa) 2018. gada 20. novembra rīkojumu.

Tiesvedība Tiesā

- 18 Iesniedzējtiesa lūdza piemērot paātrināto tiesvedību saskaņā ar Tiesas Reglamenta 105. pantu.
- 19 Ar 2018. gada 19. oktobra rīkojumu *Wightman u.c.* (C-621/18, EU:C:2018:851) Tiesas priekšsēdētājs šo lūgumu apmierināja.

Par prejudiciālo jautājumu

Par pieņemamību

- 20 Apvienotās Karalistes valdība apgalvo, ka prejudiciālais jautājums ir nepieņemams, jo tas ir hipotētisks. Konkrēti, šī valdība uzsver, ka nav ne pieņemts, ne pat plānots paziņojuma par Apvienotās Karalistes nodomu izstāties no Eiropas Savienības atsaukšanas akta projekts, ka nav nekādas pamatlietas un uzdotais jautājums faktiski ir domāts, lai saņemtu konsultatīvu atzinumu par konstitucionālo jautājumu, proti, LES 50. panta un uz tā pamata pieņemto aktu pareizu interpretāciju.
- 21 Šī valdība uzskata, ka nepastāv konkrēts strīds, jo prejudiciālais jautājums attiecas uz faktiem, kas nav notikuši un par kuriem nav droši zināms, ka tie notiks. Apvienotās Karalistes valdība apgalvo, ka tās nolūks, kā tā to ir pastāvīgi atkārtojusi, vienmēr esot bijis ievērot referenduma rezultātu, veicot LES 50. pantā paredzēto paziņojumu un tārad izstāšanos no Savienības neatkarīgi no tā, vai tas notiek uz līguma pamata vai bez jebkāda līguma.
- 22 Jautājums patiesībā attiecas uz citas, nevis pašreiz esošās situācijas juridiskajām sekām. Šādā situācijā varot prezumēt, ka Apvienotā Karaliste pēc sava parlamenta iniciatīvas vai citādi mēģinās atsaukt paziņojumu un, otrkārt, ka Eiropas Komisija vai pārējās 27 dalībvalstis iebildīs pret šo atsaukšanu, jo tikai šāds iebildums varētu izraisīt strīdu.

- 23 Pēc Apvienotās Karalistes valdības domām, pamatlietas uzsākšana kopā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, lai saņemtu Tiesas juridisku atzinumu, ir LESD normu saistībā ar tiesību aizsardzības līdzekļiem, interesi celt prasību un termiņiem apiešana. Šī valdība atgādina, ka atzinuma procedūru reglamentē LESD 218. panta 11. punkta noteikumi un tā ir pieejama tikai tad, ja rodas jautājums par starptautiska nolīguma projekta saderību ar Līgumiem.
- 24 Vienīgie iespējamie tiesību aizsardzības līdzekļi esot tieša prasība gadījumā, ja Apvienotās Karalistes atsauktu savu paziņojumu un izraisītu strīdu ar citām dalībvalstīm un Savienības iestādēm.
- 25 Komisija arī uzskata, ka lēmums, kuru valsts tiesa pieņems pēc tam, kad tā saņems Tiesas atbildi uz savu prejudiciālo jautājumu, neradīs nekādas saistošas sekas attiecībā uz lietas dalībniekiem pamatlietā, jo šis jautājums esot hipotētisks. Tomēr tā tiesas sēdē ir atzinusi pamatlietas esamību.
- 26 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka vienīgi valsts tiesa, kura izskata lietu un kurai ir jāuzņemas atbildība par pieņemamo tiesas nolēmumu, var – ņemot vērā lietas īpatnības – noteikt gan to, cik nepieciešams ir prejudiciālais nolēmums šīs tiesas sprieduma taisīšanai, gan to, cik atbilstoši ir Tiesai uzdotie jautājumi. Līdz ar to, ja uzdotie jautājumi attiecas uz Savienības tiesību normas interpretāciju, Tiesai principā ir par tiem jālemj (spriedumi, 2015. gada 16. jūnijs, *Gauweiler* u.c., C-62/14, EU:C:2015:400, 24. punkts, kā arī 2018. gada 7. februāris, *American Express*, C-304/16, EU:C:2018:66, 31. punkts).
- 27 No tā izriet, ka uz jautājumiem par Savienības tiesību interpretāciju attiecas atbilstības prezumpcija. Tiesa var atteikties lemt par valsts tiesas uzdotu prejudiciālu jautājumu vienīgi tad, kad ir acīmredzams, ka lūgtajai Savienības tiesību normas interpretācijai nav nekāda sakara ar pamatlietas faktisko situāciju vai tās priekšmetu, kad izvirzītā problēma ir hipotētiska vai kad Tiesai nav zināmi faktiskie vai juridiskie apstākļi, kas nepieciešami, lai sniegtu noderīgu atbildi uz tai uzdotajiem jautājumiem (spriedumi, 2015. gada 16. jūnijs, *Gauweiler* u.c., C-62/14, EU:C:2015:400, 25. punkts, kā arī 2018. gada 7. februāris, *American Express*, C-304/16, EU:C:2018:66, 32. punkts).
- 28 Turklāt ir jāatgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pamatojums nav konsultatīvu viedokļu sniegšana par vispārīgiem vai hipotētiskiem jautājumiem, bet gan nepieciešamība faktiski atrisināt strīdu (spriedums, 2017. gada 28. marts, *Rosneft*, C-72/15, EU:C:2017:236, 194. punkts un tajā minētā judikatūra; šajā nozīmē arī skat. spriedumus, 1981. gada 16. decembris, *Foglia*, 244/80, EU:C:1981:302, 18. punkts, un 2008. gada 12. jūnijs, *Gourmet Classic*, C-458/06, EU:C:2008:338, 26. punkts).
- 29 Šajā lietā ir jānorāda, ka iesniedzējtiesā ir iesniegta apelācijas sūdzība par pirmās instances tiesneša nolēmumu, kas pieņemts, izskatot pieteikumu par deklaratīva sprieduma taisīšanu par to, vai paziņojumu par Apvienotās Karalistes nodomu izstāties no Eiropas Savienības, kas iesniegts saskaņā ar LES 50. pantu, vienpusēji var atsaukt pirms minētajā pantā paredzētā divu gadu termiņa beigām tādējādi, ka, ja šis paziņojums tiktu atsaukts, Apvienotā Karaliste paliktu Eiropas Savienībā. Iesniedzējtiesa šajā ziņā norāda, ka tai ir jāatrisina šis tiesību jautājums, kurš ir reāls un aktuāls, par kuru ir strīds un kuram ir būtiska praktiskā nozīme. Šī tiesa uzsver, ka vienam no prasītājiem, kā arī divām personām, kuras iestājušās pamatlietā, kas ir Apvienotās Karalistes parlamenta deputāti, ir jālemj par Apvienotās Karalistes izstāšanos no Savienības un it īpaši saskaņā ar 2018. gada Likuma par Eiropas Savienību (Izstāšanās) 13. pantu ir jālemj par līguma, par kuru ir veiktas sarunas starp Apvienotās Karalistes valdību un Savienību saskaņā ar LES 50. pantu, ratifikāciju. Iesniedzējtiesa precizē, ka Apvienotās Karalistes parlamenta deputāti ir ieinteresēti atbildē uz šo tiesību jautājumu, jo šāda atbilde palīdzēs noskaidrot viņiem pieejamās iespējas, īstenojot savas parlamentārās pilnvaras.
- 30 Taču Tiesa nevar nedz apšaubīt iesniedzējtiesas veikto novērtējumu attiecībā uz prasības pamatlietā pieņemamību, kas saistībā ar prejudiciālā nolēmuma procedūru ietilpst valsts tiesas kompetencē, nedz pārbaudīt, vai rikojums par prejudiciālā jautājuma uzdošanu ir pieņemts atbilstoši valsts noteikumiem par tiesu darba organizāciju un procesu (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2015. gada 16. jūnijs, *Gauweiler* u.c., C-62/14, EU:C:2015:400, 26. punkts, kā arī 2018. gada 7. februāris, *American Express*,

C-304/16, EU:C:2018:66, 34. punkts). Šajā gadījumā iesniedzējtiesa ir noraidījusi iebildumus par nepieņemamību, kurus procesā iesniedzējtiesā izvirzīja Apvienotās Karalistes valdība saistībā ar pamatlīnijas hipotētisko vai akadēmisko raksturu. No tā izriet, ka, tā kā ar Apvienotās Karalistes un Komisijas argumentiem tiek mēģināts apšaubīt pieteikuma pamatlīnijas pieņemamību, tiem nav ietekmes uz lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pieņemamību (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2007. gada 13. marts, *Unibet*, C-432/05, EU:C:2007:163, 33. punkts).

- 31 Turklāt tas, ka pieteikumam pamatlīnija ir deklaratīvs raksturs, nav šķērslis tam, ka Tiesai atbild uz prejudiciālo jautājumu, jo šāds pieteikums ir atļauts saskaņā ar valsts tiesību aktiem un šis jautājums atbilst objektīvai nepieciešamībai saistībā ar iesniedzējtiesā likumīgi izskatāmā strīda atrisināšanu (šajā nozīmē skat. spriedumus, 1995. gada 15. decembris, *Bosman*, C-415/93, EU:C:1995:463, 65. punkts, kā arī 2015. gada 16. jūnijs, *Gauweiler* u.c., C-62/14, EU:C:2015:400, 28. punkts).
- 32 Tāpēc iesniedzējtiesā patiešām tiek izskatīts strīds, un tas tā ir pat, ja atbildētājs pamatlīnija ir izvēlējis nepaust apsvērumus pēc būtības par prasītāju pamatlīnija uzdoto jautājumu, vienīgi apgalvojot, ka to pieteikums ir nepieņemams (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2010. gada 8. jūlijs, *Afton Chemical*, C-343/09, EU:C:2010:419, 11. un 15. punkts).
- 33 Saistībā ar prejudiciālā jautājuma atbilstību par to nav šaubu, jo šis jautājums attiecas uz to, kā interpretēt Savienības tiesību, šajā gadījumā – primāro tiesību, normu, un tieši šis jautājums ir strīda priekšmets pamatlīnija.
- 34 Tādējādi nešķiet acīmredzams, ka uzdotajam jautājumam attiecībā uz LES 50. panta interpretāciju nav nekāda sakara ar pamatlīnijas faktiem vai priekšmetu vai ka tas skar hipotētisku problēmu.
- 35 Attiecībā uz šī sprieduma 23. punktā minēto argumentu, saskaņā ar kuru iesniedzējtiesa mēģina saņemt Tiesas atzinumu, apejot LESD 218. panta 11. punktā paredzēto procedūru, ir jānorāda, ka iesniedzējtiesa nelūdz Tiesai atzinumu par paredzētā līguma saderību ar Līgumiem, bet jautā par Savienības tiesību normas interpretāciju, lai varētu taisīt spriedumu pamatlīnija.
- 36 No tā izriet, ka prejudiciālais jautājums ir pieņemams.

Par lietas būtību

- 37 Prasītāji pamatlīnija, kā arī personas, kuras iestājušās pamatlīnija, konstatējot, ka LES 50. pantā nav tieša noteikuma par paziņojuma par nodomu izstāties no Savienības atsaukšanu, apgalvo, ka šādas tiesības pastāv un tām ir vienpusējs raksturs. Tomēr šīs tiesības var tikt īstenotas, vienīgi ievērojot attiecīgās dalībvalsts konstitucionālās prasības, pēc analogijas ar LES 50. panta 1. punktā paredzēto izstāšanās tiesību izmantošanu. Pamatlīnijas dalībnieki uzskata, ka izstāšanās procedūra turpinās tik ilgi, kamēr attiecīgā dalībvalsts vēlas izstāties no Savienības, bet beidzas, ja pirms LES 50. panta 3. punktā paredzētā termiņa beigām minētā dalībvalsts maina savu viedokli un nolemj vairs neizstāties no Savienības.
- 38 Padome un Komisija, visnotaļ būdamas vienisprātis par to, ka dalībvalstij ir tiesības atsaukt paziņojumu par savu nodomu izstāties, pirms tai vairs nav piemērojami Līgumi, apstrīd šo tiesību vienpusējo raksturu.
- 39 Šīs iestādes uzskata, ka vienpusēju atsaukšanas tiesību atzīšana ļaujot dalībvalstij, kas ir paziņojusi savu nodomu izstāties, apiet LES 50. panta 2. un 3. punktā izklāstītos noteikumus, kuri ir paredzēti, lai nodrošinātu sakārtotu izstāšanos no Savienības, un sniedzot attiecīgajai dalībvalstij ļaunprātīgas izmantošanas iespēju, kaitējot Savienībai un tās iestādēm.

- 40 Padome un Komisija apgalvo, ka tādējādi attiecīgā dalībvalsts varētu izmantot savas atteikuma tiesības neilgi pirms LES 50. panta 3. punktā paredzētā termiņa beigām un tūlīt pēc šā termiņa beigām no jauna paziņot par nodomu izstāties, līdz ar to sākot jaunu divu gadu sarunu laikposmu. Šādi rīkojoties, dalībvalsts *de facto* baudītu laika ziņā neierobežotas tiesības vienoties par savu izstāšanos un liegtu LES 50. panta 3. punktā minētajam laikposmam tā lietderīgo iedarbību.
- 41 Turklāt, kā uzskata šīs iestādes, dalībvalsts jebkurā brīdī varētu izmantot savas atsaukšanas tiesības kā vienošanās instrumentu. Gadījumā, ja izstāšanās līgums tai nebūtu piemērots, tā varētu draudēt atsaukt savu paziņojumu un tādējādi izdarīt spiedienu uz Savienības iestādēm, lai sev par labu uzlabotu šī līguma noteikumus.
- 42 Lai novērstu šādu risku, Padome un Komisija ierosina interpretēt LES 50. pantu tādējādi, ka ar to ir ļauts veikt atsaukšanu, bet tikai tad, ja Eiropadome tai vienprātīgi piekrīt.
- 43 Apvienotās Karalistes valdība no savas puses nav paudusi nostāju par dalībvalsts, kas ir paziņojusi par savu nodomu izstāties no Eiropas Savienības saskaņā ar LES 50. pantu, tiesībām atsaukt šādu paziņojumu.
- 44 Šajā ziņā ir jānorāda, ka ar pamatlīgumiem, kuri veido Savienības konstitucionālo pamathartu (spriedums, 1986. gada 23. aprīlis, *Les Verts/Parlaments*, 294/83, EU:C:1986:166, 23. punkts) – atšķirībā no parastajiem starptautiskajiem līgumiem –, ir izveidota jauna tiesību sistēma ar savām iestādēm, kuras labā tās dalībvalstis arvien plašākās jomās ir ierobežējušas savas suverēnās tiesības un kuras subjekti ir ne tikai dalībvalstis, bet arī to pilsoņi (atzinums 2/13 (Savienības pievienošanās ECPAK), 2014. gada 18. decembris, EU:C:2014:2454, 157. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 45 Saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru šī Savienības tiesību autonomija gan attiecībā pret dalībvalstu, gan starptautiskajām tiesībām ir izskaidrojama ar Savienības un tās tiesību galvenajām raksturiezīmēm, kas tostarp attiecas uz Savienības konstitucionālo uzbūvi, kā arī pašu šo tiesību raksturu. Savienības tiesības raksturo tas, ka tās izriet no autonoma, ar Līgumiem izveidota avota, ka tās ir pārākas attiecībā pret dalībvalstu tiesībām, kā arī tiešā iedarbība, kas piemīt veselai virknei tiesību normu, kuras piemērojamas to pilsoņiem un pašām dalībvalstīm. No šīm galvenajām iezīmēm ir izveidojies principu, tiesību normu un savstarpēji atkarīgu tiesisko attiecību strukturēts tīkls, kas savstarpēji saista pašu Savienību un tās dalībvalstis, kā arī dalībvalstis savā starpā (spriedums, 2018. gada 6. marts, *Achmea*, C-284/16, EU:C:2018:158, 33. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 46 Līdz ar to prejudiciālais jautājums ir jāizvērtē saistībā ar līgumiem, aplūkojot tos kopumā.
- 47 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru, interpretējot Savienības tiesību normu, ir jāņem vērā ne tikai tās formulējums un mērķi, bet arī tās konteksts, kā arī visas Savienības tiesību normas. Savienības tiesību normas rašanās arī var būt viens no tās interpretācijas elementiem (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2012. gada 27. novembris, *Pringle*, C-370/12, EU:C:2012:756, 135. punkts; spriedumi, 2013. gada 3. oktobris, *Inuit Tapiriit Kanatami u.c./Parlaments un Padome*, C-583/11 P, EU:C:2013:625, 50. punkts un tajā minētā judikatūra, kā arī 2016. gada 17. marts, *Parlaments/Komisija*, C-286/14, EU:C:2016:183, 43. punkts).
- 48 Attiecībā uz LES 50. panta formulējumu ir jākonstatē, ka šajā pantā nav tieši aplūkots jautājums par atsaukšanu. Tajā tā nav ne tieši aizliegta, ne tieši atļauta.
- 49 Tomēr, kā to ir norādījis ģenerāladvokāts secinājumu 99.–102. punktā, no LES 50. panta 2. punkta formulējuma izriet, ka dalībvalsts, kura nolemj izstāties, paziņo savu “nodomu” Eiropadomei. Taču nodoms pēc savas būtības nav ne galīgs, ne neatsaucams.

- 50 Turklāt LES 50. panta 1. punktā ir paredzēts, ka “jebkura dalībvalsts var nolemt izstāties no Savienības saskaņā ar savām konstitucionālajām prasībām”. No tā izriet, ka dalībvalstij nav jāpieņem savs lēmums, apspriežoties ar citām dalībvalstīm vai, vēl jo mazāk, Savienības iestādēm. Lēmums par atsaukšanu ietilpst vienīgi šīs dalībvalsts gribā saskaņā ar tās konstitucionālajiem prasībām un tādējādi ir atkarīgs vienīgi no tās suverēnās izvēles.
- 51 LES 50. panta 3. un 2. punktā ir paredzēta procedūra, kas jāievēro atsaukšanas lēmuma gadījumā. Kā Tiesa ir nospriedusi 2018. gada 19. septembra spriedumā RO (C-327/18 PPU, EU:C:2018:733, 46. punkts), šo procedūru veido, pirmkārt, paziņojums Eiropadomei par nodomu izstāties, otrkārt, sarunas un līguma, kurā noteikta izstāšanās kārtība, ņemot vērā nākotnes attiecības starp attiecīgo dalībvalsti un Savienību, noslēgšana un, treškārt, pati izstāšanās no Savienības šī līguma spēkā stāšanās dienā vai, ja tāds nav noslēgts, divu gadu laikā pēc paziņojuma Eiropadomei, izņemot, ja pēdējā minētā, vienojoties ar attiecīgo dalībvalsti, vienbalsīgi nolemj pagarināt šo termiņu.
- 52 LES 50. panta 2. punktā ir atsauce uz LESD 218. panta 3. punktu, kurā ir paredzēts, ka Komisija sniedz ieteikumus Padomei, kura pieņem lēmumu, atļaujot sākt sarunas un izvirzot Savienības sarunu vadītāju vai Savienības sarunu grupas vadītāju.
- 53 LES 50. panta 2. punktā tādējādi ir definēta dažādu iestāžu loma procedūrā, kas jāievēro, apspriežot un noslēdzot izstāšanās līgumu, kura noslēgšanai ir nepieciešams kvalificēts balsu vairākums Padomē pēc tam, kad ir saņemta Eiropas Parlamenta piekrišana.
- 54 LES 50. panta 3. punktā arī ir noteiktas attiecīgās dalībvalsts izstāšanās sekas, nosakot, ka Līgumi šai dalībvalstij vairs nav saistoši no dienas, kad stājas spēkā izstāšanās līgums, vai, ja tāds nav noslēgts, divus gadus pēc šīs valsts nodoma par izstāšanos paziņošanas. Šis maksimālais divu gadu laikposms no minētā paziņojuma ir piemērojams, ievērojot to, ka Eiropadome ar tās locekļu vienprātīgu lēmumu, piekrītot attiecīgajai dalībvalstij, to var pagarināt.
- 55 Pēc tās izstāšanās no Savienības attiecīgā dalībvalsts var no jauna iesniegt pieteikumu par pievienošanos Savienībai saskaņā ar LES 49. pantā izklāstīto procedūru.
- 56 No tā izriet, ka LES 50. pantam ir divkārtš mērķis, proti, no vienas puses, paredzēt dalībvalstu suverēnās tiesības izstāties no Savienības un, no otras puses, noteikt procedūru, lai nodrošinātu, ka izstāšanās notiek sakārtotā veidā.
- 57 Kā to ir norādījis ģenerāladvokāts secinājumu 94. un 95. punktā, LES 50. panta 1. punktā nostiprināto izstāšanās tiesību suverēnais raksturs runā par labu tam, ka attiecīgajai dalībvalstij līdz brīdim, kamēr nav stājies spēkā starp Savienību un minēto dalībvalsti noslēgtais līgums vai, ja tāda nav, kamēr nav beidzies LES 50. panta 3. punktā paredzētais divu gadu termiņš, kas eventuāli pagarināts atbilstoši šai iepriekš minētajai tiesību normai, ir tiesības atsaukt paziņojumu par savu nodomu izstāties no Eiropas Savienības.
- 58 Tā kā nav tiešas tiesību normas, ar kuru tiek regulēta paziņojuma par nodomu izstāties atsaukšana, šī atsaukšana notiek saskaņā ar noteikumiem, kuri LES 50. panta 1. punktā paredzēti attiecībā uz pašu izstāšanos, tādējādi par to vienpusēji var tikt nolemts atbilstoši attiecīgās dalībvalsts konstitucionālajiem prasībām.
- 59 Tas, ka dalībvalsts pirms viena no šī sprieduma 57. punktā izklāstīto notikumu beigām atsauc paziņojumu par savu nodomu izstāties, atspoguļo šīs dalībvalsts suverēno lēmumu saglabāt Savienības dalībvalsts statusu, kurš ar šo paziņojumu nav pārtraukts vai grozīts (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2018. gada 19. septembris, RO, C-327/18 PPU, EU:C:2018:733, 45. punkts), vienīgi ievērojot LES 50. panta 4. punkta noteikumus.

- 60 Ar to šāda atsaukšana būtiski atšķiras no eventuālā lūguma, ar kuru attiecīgā dalībvalsts lūdz Eiropadomi pagarināt LES 50. panta 3. punktā paredzēto divu gadu termiņu, līdz ar to nevar akceptēt analogiju, kuru Padome un Komisija cenšas veidot starp šādu atsaukšanu un šādu pagarināšanas lūgumu.
- 61 Saistībā ar LES 50. panta kontekstu ir jānorāda uz ES līguma preambulas trīspadsmito apsvērumu, LESD preambulas pirmo apsvērumu, kā arī LES 1. pantu, no kura izriet, ka šo līgumu mērķis ir izveidot vēl ciešāku Eiropas tautu savienību, kā arī uz LESD preambulas otro apsvērumu, no kura izriet, ka Savienības mērķis ir likvidēt šķēršļus, kas sadala Eiropu.
- 62 Ir arī jāuzsver nozīmīgums, kas piemīt LES preambulas otrajā un ceturtajā apsvērumā izklāstītajām brīvības un demokrātijas vērtībām, kuras ietilpst šī līguma 2. pantā, kā arī Eiropas Savienības Pamattiesību hartas preambulā paredzēto kopējo vērtību kategorijā un šajā nozīmē ietilpst Savienības tiesību sistēmas pašos pamatos (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2008. gada 3. septembris, *Kadi un Al Barakaat International Foundation*/Padome un Komisija, C-402/05 P un C-415/05 P, EU:C:2008:461, 303. un 304. punkts).
- 63 Kā tas izriet no LES 49. panta, kurā paredzēts, ka jebkura Eiropas valsts var lūgt, lai to uzņem par Savienības locekli, un uz kuru veikta atsauce LES 50. pantā par izstāšanās tiesībām, Savienība aptver valstis, kuras ir brīvi un brīvprātīgi pievienojušās šīm vērtībām, un tādējādi Savienības tiesības ir balstītas uz pamatpremisi, saskaņā ar kuru katrai dalībvalstij ar visām pārējām dalībvalstīm – un tās to savstarpēji atzīst – ir kopīgas šīs vērtības (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2018. gada 25. jūlijs, *Minister for Justice and Equality* (Tiesu sistēmas nepilnības), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, 35. punkts).
- 64 Tāpat ir jānorāda, ka, tā kā Savienības pilsoņa statuss ir paredzēts kā dalībvalstu pilsoņu pamatstatuss (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2001. gada 20. septembris, *Grzelczyk*, C-184/99, EU:C:2001:458, 31. punkts; 2004. gada 19. oktobris, *Zhu un Chen*, C-200/02, EU:C:2004:639, 25. punkts, kā arī 2010. gada 2. marts, *Rottmann*, C-135/08, EU:C:2010:104, 43. punkts), iespējamā dalībvalsts izstāšanās no Savienības var būtiski ietekmēt visu Savienības pilsoņu tiesības, tostarp viņu tiesības brīvi pārvietoties, gan attiecībā uz pašas dalībvalsts pilsoņiem, gan citu dalībvalstu pilsoņiem.
- 65 Šādos apstākļos, ja valsti nevar piespiest pievienoties Savienībai pret tās gribu, tā arī nevar tikt piespiesta izstāties no Savienības pret savu gribu.
- 66 Taču, ja paziņojums par nodomu izstāties nenovēršami izraisītu to, ka attiecīgā dalībvalsts izstājas, beidzoties LES 50. panta 3. punktā paredzētajam termiņam, šī dalībvalsts varētu būt spiesta atstāt Savienību pret savu gribu, kādu tā ir paudusi demokrātiska procesa rezultātā saskaņā ar tās konstitucionālajām prasībām, atkāpties no sava lēmuma par izstāšanos no Savienības un līdz ar to palikt par tās dalībvalsti.
- 67 Ir jākonstatē, ka šāds iznākums būtu pretrunā šī sprieduma 61. un 62. punktā atgādinātajiem mērķiem un vērtībām. Konkrēti, pretēji Līgumu mērķim, proti, veidot vēl ciešāku Eiropas tautu savienību, būtu piespiest izstāties dalībvalsti, kas, paziņojusi par savu nodomu izstāties no Eiropas Savienības saskaņā ar savām konstitucionālajām prasībām un demokrātiska procesa rezultātā, nolemj atsaukt paziņojumu par šo nodomu šādā procesā.
- 68 LES 50. panta ģenēze vēl jo vairāk runā par labu šīs tiesību normas interpretācijai tādā izpratnē, ka dalībvalsts ir tiesīga vienpusēji atsaukt savu paziņojumu par nodomu izstāties no Savienības. Ir jānorāda, ka šī panta formulējumā lielā mērā ir pārņemts izstāšanās no Savienības klauzulas formulējums, kurš pirmo reizi bija ietverts Līguma par Konstitūciju Eiropai projektā. Taču, lai gan šīs klauzulas sagatavošanas procesā tika ierosināti grozījumi, lai atļautu dalībvalsts izslēgšanu, nepieļautu

ļauņprātīgas izmantošanas riska izstāšanos procedūras laikā, kā arī lai padarītu grūtāku izstāšanās lēmumu, šie grozījumi tika noraidīti, jo, kā skaidri minēts projekta komentāros, ir jāaizsargā izstāšanās lēmuma brīvprātīgais un vienpusējais raksturs.

- 69 No šiem elementiem izriet, ka dalībvalsts paziņojums par savu nodomu izstāties nevar izraisīt nenovēršanu šīs dalībvalsts izstāšanos no Savienības. Gluži pretēji, dalībvalstij, kura atkāpjas no sava lēmuma izstāties no Savienības, ir tiesības atsaukt šādu paziņojumu, kamēr nav stājies spēkā izstāšanās līgums, kas noslēgts starp Savienību un minēto dalībvalsti, vai, ja tāda nav, kamēr nav beidzies LES 50. panta 3. punktā paredzētais divu gadu termiņš, kas eventuāli pagarināts atbilstoši šai iepriekš minētajai tiesību normai.
- 70 Šo secinājumu apstiprina arī Vīnes konvencijas par starptautisko līgumu tiesībām noteikumi, kas tika ņemti vērā, veicot sagatavošanas darbus attiecībā uz Līgumu par Konstitūciju Eiropai.
- 71 Patiešām, ja līgums ļauj veikt atsaukšanu saskaņā ar tā normām, šīs konvencijas 68. pantā tostarp ir skaidri un bez nosacījumiem precizēts, ka minētās konvencijas 65. un 67. punktā paredzēto paziņojumu par atsaukšanu jebkurā laikā var atsaukt, pirms tas stājies spēkā.
- 72 Saistībā ar Padomes un Komisijas priekšlikumu, atbilstoši kuram attiecīgās dalībvalsts tiesības atsaukt paziņojumu par savu nodomu izstāties ir pakļaujamas vienbalsīgai Eiropadomes piekrišanai, ir jānorāda, ka šāda prasība pārvērstu vienpusējas suverēnas tiesības par nosacījuma tiesībām, kuras ir atkarīgas no piekrišanas procedūras. Taču šāda piekrišanas procedūra būtu nesaderīga ar šā sprieduma 65., 67. un 69. punktā atgādināto principu, saskaņā ar kuru dalībvalsti nevar piespiest atstāt Eiropas Savienību pret savu gribu.
- 73 No tā izriet, pirmkārt, ka, kamēr nav stājies spēkā izstāšanās līgums, kas noslēgts starp Savienību un attiecīgo dalībvalsti, vai, ja šāda līguma nav, kamēr nav beidzies LES 50. panta 3. punktā paredzētais divu gadu termiņš, kas eventuāli pagarināts atbilstoši šo pēdējai minētajai tiesību normai, šī dalībvalsts, kurai, ievērojot LES 50. panta 4. punktu, ir visas līgumos paredzētās tiesības un pienākumi, saglabā iespēju vienpusēji atsaukt paziņojumu par savu nodomu izstāties no Savienības saskaņā ar savām konstitucionālajām prasībām.
- 74 Otrkārt, ir nepieciešams, ka paziņojuma par nodomu izstāties atsaukšana, pirmkārt, ir rakstveidā adresēta Eiropadomei un, otrkārt, ir nepārprotama un bez nosacījumiem tādā ziņā, ka tās mērķis ir apstiprināt attiecīgās dalībvalsts piederību Savienībai bez izmaiņām attiecībā uz tās kā dalībvalsts statusu, ar šo atsaukšanu izbeidzot izstāšanās procesu.
- 75 Ņemot vērā visus iepriekš minētos apsvērumus, uz uzdoto jautājumu ir jāatbild, ka LES 50. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka, ja dalībvalsts atbilstoši šim pantam ir paziņojusi Eiropadomei par savu nodomu izstāties no Savienības, šis pants šai dalībvalstij līdz brīdim, kamēr nav stājies spēkā izstāšanās līgums, kas noslēgts starp šo dalībvalsti un Savienību, vai, ja nav šāda līguma, kamēr nav beidzies šī paša panta 3. punktā paredzētais divu gadu termiņš, kas eventuāli pagarināts atbilstoši šim punktam, atļauj vienpusēji, nepārprotami un bez nosacījumiem atsaukt šo paziņojumu rakstveidā, adresējot to Eiropas Padomei, pēc tam, kad attiecīgā dalībvalsts ir pieņēmusi lēmumu par atsaukšanu saskaņā ar savām konstitucionālajām prasībām. Šādas atsaukšanas mērķis ir apstiprināt attiecīgās dalībvalsts piederību Savienībai bez izmaiņām attiecībā uz tās kā dalībvalsts statusu, un minētā atsaukšana izbeidz izstāšanās procesu.

Par tiesāšanās izdevumiem

- 76 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (Tiesas plēnums) nospriež:

LES 50. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka, ja dalībvalsts atbilstoši šim pantam ir paziņojusi Eiropadomei par savu nodomu izstāties no Eiropas Savienības, šis pants šai dalībvalstij līdz brīdim, kamēr nav stājies spēkā izstāšanās līgums, kas noslēgts starp šo dalībvalsti un Savienību, vai, ja šāda līguma nav, kamēr nav beidzies šī paša panta 3. punktā paredzētais divu gadu termiņš, kas eventuāli pagarināts atbilstoši šim punktam, atļauj vienpusēji, nepārprotami un bez nosacījumiem atsaukt šo paziņojumu rakstveidā, adresējot to Eiropas Padomei, pēc tam, kad attiecīgā dalībvalsts ir pieņēmusi lēmumu par atsaukšanu saskaņā ar savām konstitucionālajām prasībām. Šādas atsaukšanas mērķis ir apstiprināt attiecīgās dalībvalsts piederību Eiropas Savienībai bez izmaiņām attiecībā uz tās kā dalībvalsts statusu, un minētā atsaukšana izbeidz izstāšanās procesu.

[Paraksti]